

**Поліщук А.В., здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії*
ДВНЗ "Ужгородський національний університет", Україна**

Трансформаційні особливості сільського розвитку

Формування ефективної системи збалансованого розвитку сільських територій нині набуває особливої актуальності, оскільки зростає роль мультифункціональності сільського розвитку вцілому. Зазначений розвиток розглядається крізь призму мережі поселень, багатофункціональної регіональної й екологічної системи, адміністративно-територіальної одиниці, сільських мешканців, сфери аграрного господарювання, розвитку пріоритетних видів економічної діяльності в їх межах. Нині, в умовах посилення впливу світових тенденцій, роль сільських територій не доцільно розглядати тільки як сировинну чи працересурсну базу агропромислового комплексу. Розвиток сільськогосподарського комплексу зумовлює необхідність перегляду науково-обґрунтованих управлінських позицій щодо розширеного відтворення сільських територій, оскільки не доцільним є ототожнення сільського розвитку виключно з сільськогосподарським виробництвом, а зайнятість у сільському господарстві з ідентифікацією сільських територій. Тому потрібно враховувати сукупність елементів притаманних системі розвитку сільської місцевості. Дослідження підтверджує, що на практиці не всі сільські населені пункти орієнтуються виключно на виробництво та реалізацію АПК [1, с. 218].

На основі світового досвіду, сільські території разом із інноваційними підходами, автоматизацією та діджиталізацією процесів, та за умови ефективної управлінської діяльності, дедалі більше трансформуються із сільськогосподарського виробництва на промислове. Спостерігається трансформація сфери зайнятості, не обов'язково тепер це тільки сільське господарство, але й активно розвиваються у сфері послуг, туризму, стають багатофункціональними. З кожним роком сільські території втрачають свої первинні ознаки, при цьому досягається максимальна віддача агропромислового комплексу. Тому поняття сільської місцевості, території не може ототожнюватися з регіонами, де переважає сільське господарство, оскільки у сьогоденні ці визначення не відображають функції чи сутності ознак сільських територій.

Поняття "сільський розвиток" трактується науковцями, вченими-економістами крізь призму сільської місцевості, сільськогосподарської діяльності, розвитку суспільно-економічних відносин, розвитку аграрного сектору, розвитку і відтворення сільських територій. Враховуючи багатофункціональність сільських територій у сьогоденні, понятійний апарат трактувань не дає однозначності [1, с. 221].

У чому сутнісна відмінність між поняттями "розвиток сільських територій" та "сільський розвиток"? Науковці Інституту економіки та прогнозування НАН України О. Бородіна та І. Прокопа вважають, що "розвиток сільських територій"

*Науковий керівник – М. В. Газуда, док. економ. наук, професор.

концентрує увагу на виробничих та інфраструктурних аспектах життя села, а "сільський розвиток" – на суспільній, соціоекономічній складових цього процесу, забезпеченні суспільного добробуту. Різниця між обома поняттями – у вихідних засадах концепції, відповідно, економічного зростання та економічного розвитку. Але як прогрес сільських територій неможливий без людського чинника, так само поняття "сільський розвиток" втрачає зміст без "прив'язки" до сільського середовища. Головне ж, на чому варто наголосити – це сільськогосподарська (аграрна) серцевина цих процесів. Незважаючи на глобальну тенденцію деаграризації сільської економіки, певна, хоча б опосередкована, "присутність" сільського господарства обов'язкова в змісті обох понять [2, с. 2].

Незважаючи на значну кількість правових документів, де фігурують поняття "сільська територія" та "сільський розвиток", правова та наукова невизначеність породжують проблему при формуванні механізмів, побудові стратегічних напрямів розвитку, визначенні інструментів для соціально-економічного розвитку сільських територій. Оскільки управління розвитком сільських територій у нашій державі є обмежене часом, в умовах демократизації ринкових відносин та структурних трансформацій, то варто адаптувати підходи розвинених держав, врахувати досвід, де досягається мінімізація розриву між рівнями розвитку міських та сільських зон.

Україна, за географічною ознакою, належить до Європи, тому найбільш притаманним є європейський тип сільського розвитку. Однак, з точки зору постіндустріальної моделі, вітчизняне сутнісне поняття "сільський розвиток" за своєю спрямованістю є переважно територіальною, а європейська парадигма – аграрною. Організаційно-економічний механізм управління ускладнюється ще й тим, що розвиток сільських територій – це об'єкт управління не тільки аграрної, але й регіональної політики. Відсутність чітко визначеної нормативної бази викликає розподіл повноважень між сільською громадою, державною владою та місцевим самоврядуванням, як результат – конфлікт інтересів за яких часто проблеми сільських територій залишаються без вирішення [3, с. 139].

Узагальнення методичних підходів щодо сутнісного розуміння "сільський розвиток" дає розуміння, що це багатофункціональна просторова соціально-економічна система. Сільські території стають багатофункціональними та переорієнтовуються на сфери, не пов'язані із сільським господарством, як результат, стереотипне поняття ідентифікації сільських територій відійшло вже на задній план.

Зробивши системний аналіз та класифікацію існуючих визначень, можемо узагальнити, що розвиток сільських територій – це складова багатофункціональної соціально-економічної системи сільського розвитку, а розвиток кожної окремої території є підсистемою сільського розвитку. Сільський розвиток – це проекція соціоекономічної складової суспільного добробуту на агровиробничі та інфраструктурні аспекти розвитку села, разом із поєднанням в собі гармонізації зростання соціальної, економічної та екологічної сфер [1, с. 222].

Сучасний світ є занадто динамічним, а розвитку притаманні нелінійність, непередбачуваність, посилена роль хаосу (безладу) та глобальний еволюціонізм. Залежно від комплексу всіх характеристик, тлумачення поняття "сільський розвиток" може змінюватися, і розглядатися крізь призму сучасних характеристик, які вимагає сучасне суспільство. Оскільки розвиток суб'єкта – це завжди зміна стану, то ключовим є розуміння як формуватиметься досліджувана система забезпечення збалансованого розвитку територій сільської місцевості на основі врахування активізації умов діджиталізації суспільства, що і буде перспективою для подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Поліщук А. В. Методичні підходи до сутнісного розуміння сільського розвитку. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип. 2 (31), Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. С. 215-225; 2. Газуда С. М. Науково-теоретичні основи сутності сільського розвитку URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1152/3.pdf>; 3. Газуда Л. М., Готько Н.М., Лалакулич М. Ю. Розвиток сільських територій : монографія. Ужгород, 2015. 204 с.; 4. Талавирия М. П. Розвиток сільських територій на засадах сталості. Серія Економіка. Вип. 1(47).Т.2. Науковий вісник Ужгородського університету 2016. С. 146-150; 5. Бородіна О. М. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НАНУ О. М. Бородіної, д-ра наук, чл. кор. УААН І. В. Прокопи; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. К., 2010. 376 с.; 6. Корінець Р. Я. Сільський розвиток: посібник для фахівців з аграрного та сільського розвитку територіальних громад. Київ, 2023. 158 с.

* Науковий керівник – Ю.О. Нестерчук, д-р екон. наук, професор